

A KULTUR KLIMA

- Vi må slutte å gi folk skyldfølelse, men heller motivere positivt, mener klimapsykolog Per Espen Stoknes.

- Psykologien kan redde oss fra klimakrisen

THEA STORØY ELNAN

En ny rapport fra Verdens helseorganisasjon (WHO) viser at 570.000 barn under fem år dør hvert år som følge av luftforurensing.

En artikkel publisert forrige uke i det anerkjente forskningstidskriftet Nature viser at produksjon og konsum av varer i Europa og USA forårsaker flere hundre tusen menneskers død i andre regioner i verden.

Vi vet fra tidligere studier at forurensing fra fossile brensel skaper både helse- og klimaproblemer, men tross det dystre budskapet fortsetter utslippene.

- I Europa skyldes dette som regel kognitiv dissonans, altså uoverensstemmelse. Vi får dårlig samvittighet når vi fyller bilen med diesel, men hjernen vår rettferdiggjør dette raskt med en bortforklaring. Da føler vi oss bedre, sier Per Espen Stoknes, forfatter av den nye boken *Det vi tenker på når vi prøver å ikke tenke på global oppvarming*.

- Norske politikere er stjerneeksempler på dette, de snakker om klimaansvar og oljeutbygging samtidig. Og når folket ser at politikerne ikke tar klimaproblematikken på alvor, gjør ikke de det heller, sier Stoknes, som også stiller som stortingskandidat for Miljøpartiet De Grønne i Oslo til høsten.

Gamlehjernen styrer

Nøkkelen til å løse klimakrisen ligger derfor i psykologien, mener Stoknes. Han er selv psykolog og økonom ved BI i Oslo, der han forsker på grønn vekst og utvikling. Han er en av få som kaller seg klimapsykolog i Norge. Internasjonalt har forskningen økt betydelig de siste ti årene.

- Klimaproblemet sitter mellom ørene våre, ikke der ute, sier han.

Fakta

Klimapsykologi

- Et vitenskapelig fagfelt som går på tvers av psykologi og klimaforskning.
- Studerer de underliggende psykologiske faktorene som forklarer hvordan og hvorfor mennesker handler og oppfører seg som de gjør overfor kunnskapen om klimaendringene.

I boken skriver Stoknes blant annet om hvordan mennesket har utviklet seg til å bli noe ganske annet enn klimavennlig. Urmennesker som ikke først og fremst tenkte på seg selv og den nære flokken, som ikke klarte å opparbeide seg status og som ikke imiterte foreldrenes gamle vaner, klarte heller ikke å skaffe partner eller oppfostre avkom og spre genene sine.

- Det er imidlertid viktig å understreke at genene våre ikke tvinger oss til å koke kloden. Vi må vite hvordan gamlehjernen fungerer for å kunne jobbe med, ikke mot, den, sier Stoknes.

Dette er løsningene

Dette innebærer flere løsningsforslag, ifølge Stoknes, til hvordan politikere og andre bør kommunisere klimasaken på en mer hensiktsmessig måte:

- Klimakrisen må ikke omtales som dommedag, men som en mulighet til mer samarbeid og solidaritet på tvers av landegrensene.
- Samfunnet må gjøre det lett for folk å handle riktig, for eksempel ved å gjøre de klimavennlige matvarene mer synlige.
- Unngå å kommunisere klimakrisen på en måte som gir folk skyldfølelse, men som heller mo-

I sin nyeste bok forklarer Per Espen Stoknes hvorfor det som sitter i topplokket vårt, er årsaken til klimakrisen.
FOTO: STEIN J. BJØRGE

tiverer folk til å handle. Å gi tilbakemelding på hva vi gjør riktig, er en vinner.

● Peke på naboen og si «se hva alle andre gjør». Vi er sosiale dyr, og gamlehjernen liker å imitere andre i nærheten.

- Klimasaken er ikke håpløs, dette fikser vi. Visste du at det installeres mer enn 500.000 solcellepanel hver dag? Dersom vekstraten fortsetter og fortrenger fossil-drevet strøm og transport, kan vi nå togradersmålet. Dette er positiv klimakommunikasjon, sier Stoknes.

Følelser er viktige

Gisela Böhm, professor ved Institutt for samfunnspsykologi ved Universitetet i Bergen, forsker på hvordan følelser engasjerer mennesker i klimakrisen.

Dersom vi får presentert fakta om seriøse konsekvenser av klimakrisen, vil vi mest sannsyn-

lig føle redsel eller sinne, mener Böhm. Hennes forskning viser at frykt utløser en tendens til å ville hjelpe klimasaken (som å donere til miljøorganisasjoner), mens sinne kan utlede aggressiv oppførsel (som boikott av klimafiendtlige selskaper).

- Negative følelser er sterkere enn positive følelser, og kan derfor utgjøre et større dytt mot å bli mer klimavennlig. Men det er ikke ønskelig å skremme folk, redsel kan føre til at folk blir handlingslammet og heller velger å benekte klimakrisen, sier Böhm.

Positive følelser er ikke blitt mye forsket på ennå, men Böhm tror også glede og stolthet kan bidra til å endre folks klimaadferd.

Nina Witoszek, forskningsleder ved Senter for utvikling og miljø, Universitetet i Oslo, mener klimapsykologi er viktig for å forstå hvorfor mange fortsatt benekter klimakrisen, men etterlyser mer

moral og miljøetikk i klimaforskningen.

- Vi har studert oss i hjel på tema, men kunnskap i seg selv er ikke nok til å redde oss fra klimakrisen. Vi trenger visdom, altså kunnskap pluss moral, evne til å tenke langsiktig og investering i en ny økologisk etikk ved skoler og universiteter, sier hun.

Hun er enig med Stoknes i at vi trenger historier som motiverer oss, ikke skremmer oss.

- Den yngre generasjonen mangler gode eksempler å imitere. De fleste store paradigmeskifter ble drevet frem av forbilder, som Martin Luther King og Gandhi. Al Gore var en gang en kandidat i å drive frem klimasaken, men hans historier ble altfor negative og dermed ikke særlig motiverende, sier Witoszek.